

26.053

1914

334.5

9-28

05 JAN 2010

1914 №2 1022

ՀԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՂԱԶԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ (ԳՐԱՆԶԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳ)

ԶԱՐԽԵԶ ԳԻՒԼԻ

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

ИНСТИТУТ
ПОСТАМОЖЕННИЙ
Ассоциация Народов
СССР

Уставъ О-ва Потребителей

АВАТАРИМЪ

въ с. Чархечъ, Казахскаго уѣзда, Елисавет. г.

2001

Թ Ի Փ Լ Ի Ս

Տպարան «Հերմէս», Գրաֆսկայա փող. № 6

1914

3345
9-28

25 DEC 2008

ИНСТИТУТ
ДОСТОИНСТВ
Академии Наук
СССР

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՂԱԶՁԵՍԻ ԳԵՐԵՐԻ (ԳԵՆԶԵԿԻ ՆԵՀԵՆԳ)

ԶԱՐԽԵԶ ԳԻՒՂԻ

≡ ՆԱԽԱՏԱՐԻՄ ≡

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Уставъ О-ва Потребителей

АВАТАРИМЪ

въ с. Чархечъ, Казахскаго уѣзда, Елисавет. г.

Թ Ի Փ Ղ Ի Ս

Տպարան «Հերմէս», Իրաֆսկայա փող. № 6

1914

116 JUL 2013

26.053

50552-ահ

(36263-66)

4266-2008

УТВЕРЖДАЮ

30-го Сентября, 1913 г. г. Ели-
саветполь. И. д. Елизаветпольс-
кого Губернатора-Ковалевъ.

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Հազարի զաւարի (Գանձակի նահանգ) Հարիսէշ գիւղի

«ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ»

Սպառողական ընկերութեան

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ, ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՒ
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1 § Զարիսէշ գիւղի «ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ» Սպառող-
ական Ընկերութիւնը հիմնուած է, որ մատակա-
րարի իր անդամներին ըստ կարելոյն աժան գը-
նով, կամ չափաւոր, շուկայի գներով սպառման
նաև տնային գործածութեան համար անհրաժեշտ
զանազան առարկաներ: Բացի դրանից նա հնա-
րաւորութիւն է տալու իր անդամներին ընկե-
րութեան գործողութիւններից ստացւած օգու-
տից խնայողութիւն անել *):

*) Ծանօթ. Պատշաճաւոր թոյլտւութեամբ և գո-
յութիւն ունեցող կանոնները պահպանելով կարելի է
ընկերութեանը կից բաց անել այնպիսի հիմնարկու-

§ 2 Առաջին §-ում յիշեալ նպատակի համեմատ ընկերութիւնը կարող է՝ ա) քրէհել կամ հիմնել սեփական պահեստներ և խանութներ սպառելու և տնային գործածութեան առարկաներ պահելու կամ վաճառելու համար:

բ) Պայմանաւորել կողմնակի մարդկանց կամ հիմնարկութիւնների հետ, զանազան առարկաներ կամ ընկերութեան շրջանառութեան համար անհրաժեշտ դրամական միջոցներ ձեռք բերելու վերաբերմամբ:

գ) Ընդհանուր հիմունքներով ձեռք բերել ընկերութեան նպատակների համար անհրաժեշտ անշարժ կայքեր:

դ) Պատշաճաւոր թոյլտուութեամբ մասնակցել ընկերութեան նպատակներին համապատասխանող ձեռնարկութիւնների մէջ:

§ 3 Ընկերութեան անդամներին ապրանքներ վաճառելը տեղի է ունենում կանխիկ դրամով կամ վարկով (կրեդիտով), որի չափն ու ձևը պէտք է որոշէ ընդհանուր ժողովը*):

§ 4 Ընկերութիւնը, նրա հիմնարկութիւնները, գրասենեակները և գործակալները գիլդիական տուրքի, վաճառականական հարկի և մաքսաւրի, դրոշմային ու այլ տուրքերի վերաբերմամբ ենթարկւում են բոլոր այն կարգերին և օրէնք-

թիւններ, որոնք նպատակ ունեն զանազան միջոցներով և ձևերով բարւոքել ընկերութեան անդամների նիւթական և բարոյական վիճակը:

*) Ծանօթ: Վերոյիշեալ §-ում յիշատակւած ապրանքները կարելի է ծախել և կողմնակի մարդկանց, բայց միայն կանխիկ փողով ընդհանուր ժողովի որոշած պայմաններով:

ներին, որոնք այժմ գոյութիւն ունեն կայսրութեան մէջ և որոնք ապագայում կը հրատարակւեն նոյն առարկայի նկատմամբ:

§ 5 Ընկերութիւնն ունի իր անւանական կնիքը:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

§ 6 Ընկերութեան միջոցները կազմում են շրջանառութեան և պահեստի կապիտալները:

§ 7 Շրջանառութեան կապիտալը կազմւում է՝

ա) մուտքի վճարից (§ 13)

բ) անդամակցական պայերից (§ 13) և

գ) փոխառութիւններից, որ կանէ ընկերութեան վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի որոշմամբ*):

§ 8 Շրջանառութեան գումարը ծառայում է ընկերութեան առևտրական գործողութիւնների և ընթացիկ հաշիւների համար:

§ 9 Պահեստի կապիտալը կազմւում է

ա) իւրաքանչիւր տարի ընկերութեան օգուտից որոշ բաժին հանելուց:

բ) ընկերութեան կանոնադրութիւնն ու այլ գրքոյկներ վաճառելուց (§ 15)

*) Ծանօթ. Ընկերութեան պարտքերի ընդհանուր գումարը մուտքի վճարների և պայերի կապիտալի գումարից աւել չը պէտք է լինի:

դ) օգուտ բաժանելիս առաջ եկած կոպէկներին կոտորակներից (տես § 55-ի 4-րորդ ծանօթութիւնը)

դ) պատահական մուտքից.

§ 10 Պահեստի գումարը նշանակուում է բացառապէս այն փաստները ծածկելու համար, որոնք կարող են առաջ գալ ընկերութեան գործողութիւններից չընտանառեան պատճառներով:

§ 11 Պահեստի գումարը կարելի է ընդհանուր ժողովի որոշմամբ դարձնել պետական կամ պետութեան կողմից ապահովեցրած տոկոսային թղթեր և պահել խնայողական դրամատներում, պետական բանկում, նրա բաժանմունքներում կամ, պատշաճաւոր թոյլտուութեամբ, պետական գանձարաններում:

Պահեստի գումարը կարելի է ծախսել իր նպատակի համեմատ (§ 10), միայն ընդհանուր ժողովի որոշմամբ:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ, ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ-ՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

§ 12 Ընկերութեան անդամ կարող է լինել Զարխէշ գիւղի և նրա մերձաւոր շրջակայքում եղող գիւղերից ամեն մի անձ, նմանապէս ամեն տեսակի ընկերակցութիւններ, արտելներ, հիւանդանոցներ, դպրոցներ և այլ հաստատութիւն-

ներ, որոնք ցանկութիւն կը յայտնեն ենթարկւել այս կանոնադրութեանը *):

§ 13 Ընկերութեան անդամ դրւողը վճարում է՝

ա) Մուտքի վճար մի ըութի՝

բ) Պայի արժէքը 10 ըութի **):

§ 14 Ընդհանուր ժողովը է որոշում, թէ իւրաքանչիւր անդամ քանի պայ կարող է ունենալ:

§ 15 Իւրաքանչիւր անդամին վարչութիւնը տալիս է, ընդհանուր ժողովի որոշած վճարը վերցնելով, մի օրինակ այս կանոնադրից և մի օրինակ էլ հաշւեգրքոյի: Հաշւեգրքոյի մէջ գրւում են անդամի վճարած գումարները, վերցրած ապրանքի արժէքը, նրա պայերի համար հասանելիք դիվիդենտը (օգուտը), վերցրած ապրանքի համար հասանելիք պրեմիան և ընկերու-

*) Ծանօթ. 1) անդամների թիւը սահմանափակւած չէ:

Ծանօթ. 2) ընկերութեան անդամ չեն կարող լինել:

ա) Դպրոցների աշակերտները.

բ) Իսկական ծառայութեան մէջ գտնւող զինուորներ և գ) այն մարդիկ, որոնք դատաստանով զրկւած են իրաւունքներից:

**) Ծանօթ. պայը կարելի է վճարել միանւագ կամ մաս մաս՝ ընդհանուր ժողովի նշանակած ժամանակամիջոցներում:

թեան կասսայից նրա ստացած բոլոր գումարները *):

§ 16 Իւրաքանչիւր անգամ ընդհանուր ժողովներում ունի միայն մի ձայն՝ անկախ նրա պայերի թւից: Այդ իրաւունքը չի կարելի յանձնել ուրիշին **):

§ 17 Իւրաքանչիւր անգամ կարող է իր պայերը տալ, Վարչութեան գիտութեամբ, թէ ընկերութեան միւս անդամներին և թէ կողմնակի ան մարդկանց, որոնք անգամ լինելու իրաւունքից զրկւած չեն: Պայը կողմնակի մարդու յանձնելու դէպքում վերջինս պէտք է մուտքի վճար տայ **):

*) Ծանօթ. Ընկերութիւնը պահում է առանձին գրքեր՝ անդամների անհատական հաշիւներով, որպէսզի դրանց միջոցով որոշւի, թէ տարւայ ընթացքում իւրաքանչիւր անգամը որքան ապրանք է վերցրել:

**) Ծանօթ. 1. Ընկերութեան անչափաչափ անդամները ընդհանուր ժողովներում ձայն չունեն և չեն կարող ընտրել ընկերութեան գործերը կառավարելու որեւէ պաշտօնի համար:

Ծանօթ. 2. Եթէ որեւէ անգամ անմիջապէս շահախնդրւած է ընկերութեանը վերաբերեալ այս կամ այն հարցում օրինակ՝ ապրանք ծախելում, բնակարան քրէնելում կամ այլ վաճառականական ձեռնարկների մէջ, այդ դէպքում նա չպէտք է մասնակցէ այդ հարցերի որոշման ժամանակ:

**) Ծանօթ. Մուտքի վճարը անդամներին չի վերադարձնուում ոչ կամովին դուրս գալու և ոչ էլ ընկերութիւնից արտաքսւելու դէպքում:

§ 18. Եթէ Ընկերութիւնը փաստ ունենայ, իւրաքանչիւր անգամ պատասխանատու է իր ունեցած պայերի գումարով: Դրանից դուրս նա ոչ անձնական պատասխանատուութիւն է կրում և ոչ էլ պարտաւոր է որեւէ լրացուցիչ վճարի ենթարկւելու ընկերութեան գործերի պատճառով:

§ 19 Այն անգամը, որը անճշտապահ կը լինի ընկերութեանը հասանելիք գումարները վճարելու վերաբերմամբ, (3 և 13) կարող է վարչութեան առաջարկութեամբ և ընդհանուր ժողովի որոշմամբ, ընկերութիւնից արտաքսւել:

§ 20 Արտաքսման պատճառ կարող է լինել բացի այդպիսի անճշտապահութիւնից. նաեւ կանոնադրութեան յամառօրէն խախտումը և ընկերութեան շահերին փաստ հասցնելը:

§ 21 Անգամի արտաքսումը կարող է տեղի ունենալ միայն ընդհանուր ժողովին ներկայ եղող անդամների թւի $\frac{2}{3}$ -ի որոշմամբ: Արտաքսւողը իրաւունք ունի ժողովում իւր արգարացուցիչ բացատրութիւնները տալու:

§ 22 Թէ արտաքսւած, թէ ինքնակամ դուրս եկած և թէ մի քանի պայեր ունեցող անգամների յայտարարութեան համաձայն, Վարչութիւնը կը վերադարձնի նրանց պայերը, համապատասխան դեփիզենտը և վերցրած ապրանքի համար հասանելիք պրեմիան միայն այն ժամանակ, երբ նրանք վերջացրած կը լինեն իրենց բոլոր հաշիւ-

ները ընկերութեան հետ: Այդ դէպքում պէտք է վճարելիք գումարից դուրս գալ նրանց բաժին ընկած փաստը, եթէ այդպիսին կայ:

§ 23 Թէ ինքնակամ հեռացած և թէ անճշտապահութեան համար արտաքսւած անդամները նորից ընկերութեան մէջ ընդունուել կարող են միայն § 13-ի համաձայն, վճարելով պարտադիր պայի արժէքը և մուտքի վճարը: Իսկ ուրիշ պատճառներով ընկերութիւնից արտաքսւածները ոչ մի դէպքում նորից չեն ընդունուում*):

§ 24 Անդամի մահան դէպքում նրա բոլոր պայքերը համապատասխան դիվեդենտի և պրեմիայի հետ միասին տրուում են նրա ժառանգներին այն հիմունքներով, ինչպէս ինքնակամ դուրս եկող անդամներին (§ 22):

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐԵԼԸ

§ 25 Ընկերութեան գործերը կառավարում են ա) ընդհանուր ժողովը և բ) վարչութիւնը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

§ 26 Ընդհանուր ժողովը իրաւունք ունի անհրաժեշտութեան դէպքում ընտրել բացի վար-

*) Ծանօթ. Անճշտապահութեան համար արտաքսւած անդամները բացի վերոյիշեալից պէտք է վճարեն իրենց պարտքերն ընկերութեանը:

չութիւնից նաև վերաստուգիչ Մասնաժողով, որի գործունէութեան կարգը պէտք է որոշւի նոյն ընդհանուր ժողովի մշակած հրահանգով:

§ 27 Ընդհանուր ժողովները լինում են՝ սովորական և արտակարգ: Սովորական ընդհանուր ժողովները հրաւիրում են իւրաքանչիւր տարի, ապրիլ ամսից ոչ ուշ, անցած տարւայ հաշիւն ու բալանսը քննելու և հաստատելու, նոր տարւան նախահաշիւն ու գործունէութեան նախագիծը մշակելու, ինչպէս նաև վարչութեան անդամներ (§ 36) և վերաստուգիչ Մասնաժողով— (§ 53) ընտրելու համար: Ընդհանուր ժողովներում նոյնպէս քննւում և վճուում են այն բոլոր հարցերը, որոնք վարչութեան իրաւասութիւնից բարձր են կամ որոնք վարչութեան կողմից կառավարուեն ընդհանուր ժողովին*):

§ 28 Արտակարգ ընդհանուր ժողովներ հրաւիրում է վարչութիւնը իր հայեցողութեամբ կամ վերաստուգիչ Յանձնաժողովի կամ ընկերութեան անդամների $\frac{1}{3}$ -ը որդ մասի պահանջով: Վերաստուգիչ յանձնաժողովի կամ ընկերութեան անդամների այդպիսի պահանջը՝ ընդհանուր ժողով հրաւիրելու վերաբերմամբ, վարչութիւնը ի

*) Ծանօթ. Ընկերութեան անդամներից ոչ ոք իրաւունք չունի առանց յարգելի պատճառների հրաժարելու ընդհանուր ժողովի կողմից իր վրա դրւած պարտականութիւններից:

կատար է ածուժ ոչ ուշ քան երկու շաբաթայ ընթացքում այդ պահանջը յայտարարելու օրից հաշւած:

§ 29 Ընդհանուր ժողովը վճռում է, այս կանոնադրութեան համաձայն, բոլոր այն հարցերը, որոնք վերաբերում են ընկերութեան գործերին. բայց անպատճառ նրա ղեկավարութեան են պատկանում ընկերութեան գործունէութեան առարկաները որոշելը, ընկերութեան համար անշարժ կալւածքներ ձեռք բերելը, նրանց գրաւ դնելը, ծախելը կամ կապալով տալը, ինչպէս նաև ընկերութեան ձեռնարկները լայնացնելը: Ընդհանուր ժողովը որոշում է, թէ ձեռնարկները լայնացնելու, անշարժ կայքեր ձեռք բերելու դէպքում ինչպէս պէտք է հանգցնել այդ առթիւ կայացած ծախքերը: Ընդհանուր ժողովի զբաղմունքի առարկաներն են կազմում նոյնպէս այն բոլոր հարցերը, որ կառաջարկեն՝ վարչութիւնը, վերաստուգիչ յանձնաժողովը, ընկերութեան առանձին անդամները, նահանգապետը և ներքին գործերի մինիստրը:

§ 30 Իւրաքանչիւր ընդհանուր ժողովի տեղի, ժամանակի և զբաղմունքի առարկաների մասին վարչութիւնը յայտարարում է անդամներին նախապէս. նոյնը նա տեղեկացնում է տեղական ոստիկանութեանը և յայտարարութիւն է կա-

խում ընկերութեան հիմնարկութիւնների մէջ*):

§ 31 Ընդհանուր ժողովը կը կայանայ միայն այն դէպքում, երբ ներկայ են վարչութեան տեղումը գտնւած անդամների կէսից ոչ պակաս: Իսկ անդամներ արտաքսելու, ձեռնարկը լայնացնելու, շրջանառութեան կապիտալը մեծացնելու կամ փոքրացնելու, կանոնադրութիւնը փոփոխելու կամ լրացնելու և գործերը վերջացնելու դէպքում պահանջւում է բոլոր անդամների $\frac{1}{5}$ -ի ներկայութիւնը: Ընդհանուր ժողովներում հարցերը վճռւում են ներկայ եղողների ձայների մեծամասնութեամբ, բացի այս §-ում յիշւած վերևի հարցերից, որոնք վճռւում են ներկայ եղողների $\frac{2}{5}$ ձայների մեծամասնութեամբ: Ձայների հաւասարութեան դէպքում, երբ հարցը վճռւում է հասարակ մեծամասնութեամբ, ընդունւում է այն կարծիքը, որին կողմնակից է նախագահը**):

*) Ծանօթ. Ընդհանուր ժողովների քննութեանը ենթարկւել կարող են միայն այն հարցերը, որոնք նշանակած են ժողովի հրաբերի մէջ, որոնք անմիջական կապ ունեն ընկերութեան կանոնադրութեամբ որոշւած գործունէութեան հետ և որոնց մասին տեղեկացրած է ոստիկանութեանը:

**) Ծանօթ. 1. Ընդհանուր ժողովում բոլոր ընտրութիւնները (§§ 36 և 53) ինչպէս նաև որևէ անդամին արտաքսելը (§ 21) կատարւում է գաղտնի քէտարկութեամբ: Բոլոր միւս դէպքերում քէտարկութեան ձևը որոշում է ինքը ընդհանուր ժողովը:

§ 32 Եթէ անդամները օրինական թւի բացակայութեան պատճառով առաջին ժողովը չկայանայ, այդ դէպքում ոչ շուտ, քան մի շաբաթից յետոյ հրաւիրուում է երկրորդ ժողով, որը օրինաւոր կը համարւի և որոշումները վերջնական, անկախ ներկայ եղող անդամների թւից: Բայց վարչութիւնը պարտաւոր է այդ մասին յիշեցնել անդամներին ժողովի հրաւերի մէջ: Այդպիսի երկրորդ ժողովում կարող են քննւել միայն այն գործերը, որոնք նշանակւած չեն առաջին ժողովի քննութեան համար: Այս դէպքում վերևի §-ում յիշատակւած հարցերը վճռւում են ներկայ եղողների $2/3$ ձայների մեծամասնութեամբ, իսկ միւս հարցերը՝ հասարակ մեծամասնութեամբ: Ընդհանուր ժողովի ընդունած որոշումները պարտադիր են բոլոր անդամների համար՝ թէ ներկաների և թէ բացակաների:

§ 33 Հարցերը ընդհանուր ժողովի քննութեան առաջարկել կարող են միայն վարչութեան միջոցով, ուստի որևէ առաջարկ անել

Ծանօթ. 2. Երբ ընդհանուր ժողովը, այս §-ում յիշւած պայմանները պահպանելով, կը հաստատէ առաջարկւած փոփոխութիւններն ու լրացումները կանոնադրութեան վերաբերմամբ, զրանից յետոյ այդ բոլորը պէտք է ներկայացնել իշխանութեան հաստատութեանը՝ բացատրելով այն պատճառներն ու դիտողութիւնները, որոնք ստիպել են այդպիսի փոփոխութիւններ կամ լրացումներ անել:

ցանկացողը պէտք է այդ մասին գրաւոր դիմէ վարչութեանը ոչ ուշ քան ընդհանուր ժողով հրաւիրելուց 7 օր առաջ: Եթէ առաջարկը արւած է ընկերութեան անդամների $1/5$ -րորդ մասի կողմից, այդ դէպքում վարչութիւնը պարտաւոր է այդ առաջարկը դնել հետևեալ ընդհանուր ժողովի քննութեանը իր եզրակացութեան հետ միասին:

§ 34 Գործերի կանոնաւոր ընթացքի համար ընդհանուր ժողովը ընտրում է իր միջից նախագահ և քարտուղար: Իսկ մինչև այդ նախագահի ընտրութիւնը, նրա դերը կատարում է վարչութեան նախագահը:

§ 35 Ընդհանուր ժողովի որոշումների մասին կազմւում է արձանագրութիւն, որը նիստի վերջում բանձրաձայն կարդալուց յետոյ պէտք է ստորագրեն՝ ժողովի նախագահը, քարտուղարը վարչութեան ներկայ եղող բոլոր անդամները և ընկերութեան անդամներից գոնէ երեքը:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ, ՆՐԱ ԻՐԱՆՈՒՆԲՆԵՐԸ ԵՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

§ 36 Ընկերութեան գործերի անմիջական ղեկավարութիւնը պատկանում է վարչութեանը, որ գտնւում է Ղազարի գաւառի (Գանձակի նահանգ) Չարխէշ գիւղում և բաղկացած է ոչ պա-

կաս, քան 3 հոգուց՝ ընդհանուր ժողովի կողմից երեք տարի ժամանակով ընտրւած *):

§ 37 Վարչութեան որևէ անդամին փոխարինելու համար (երկարատե բացակայութեան, հիւանդութեան մահաւան կամ ժամանակից շուտ հրաժարելու դէպքում) ընդհանուր ժողովը ընտրում է նաև կանգիտատներ համապատասխան թիով և նոյն հիմունքներով, ինչպէս վարչութեան անդամները, կանգիտատները վարչութեան անդամի պաշտօն կատարելու ժամանակ օգտուում են այն բոլոր իրաւունքներին ու արտօնութիւններին, որ յատկացրած են այդ պաշտօնին:

§ 38 Ընտրութիւններին մէ տարի յետոյ ընդհանուր ժողովի որոշած քանակութեամբ վարչութեան անդամներին ու նրանց կանգիտատներին հեռանում են այնքան հոգի, որքան որ որոշել է ընդհանուր ժողովը:

*) Ծանօթ. 1. Վարչութեան անդամները կարող են ընտրւել առնւազն մէկ լրիւ պայ ունեցող անձինք:

Ծանօթ. 2. Վարչութեան անդամների թիւը որոշւում է ընդհանուր ժողովի կողմից՝ ընկերութեան գործողութիւնների համեմատ: Գործի իւրաքանչիւր ձեւի համար կարելի է ընտրել վարչութեան մի անդամ:

Ծանօթ. 3. Այն անդամները, որոնք ընկերութեանը մատակարարում են ապրանքներ կամ ունեն նրա նման գործողութիւններ, չեն կարող վարչութեան անդամ ընտրւել:

Այդ հեռանալը առաջին անգամ հեռանալու է վիճակով, իսկ յետոյ հերթով՝ ըստ աւագութեան: Ծերացած անդամների ու կանգիտատների փոխարէն ընտրւում են նորերը:

§ 39 Վարչութեան հեռացած անդամի տեղը բռնող կանգիտատը մնում է վարչութեան կազմի մէջ այնքան ժամանակ, որքան ժամանակով որ ընտրւած է հեռացած անդամը, բայց ոչ աւելի այն ժամանակից, որի համար ընտրւած է կանգիտատը*):

§ 40 Վարչութեան անդամները իւրաքանչիւր տարի ընդհանուր ժողովից յետոյ իրենց միջին ընտրում են նախագահ, փոխ-նախագահ, գանձապահ և քարտուղար **):

§ 41 Վարչութեան անդամները իրենց աշխատանքի համար կարող են ստանալ կամ որոշ ռոճիկ կամ օգուտից որոշ տոկոս՝ ընդհանուր ժողովի սահմանած քանակով:

§ 42 Վարչութիւնը կարգադրում է ընկերութեան բոլոր գործերն ու կապիտալները, նրա

*) Ծանօթ. Վարչութեան հեռացած անդամներն ու կանգիտատները կարող են վերընտրւել, եթէ ցանկութիւն յայտնեն:

**) Ծանօթ. Գանձապահի և քարտուղարի պաշտօնը կարելի է յանձնել միեւնոյն մարդուն:

(36263-66)

8002 4266-2008

պարտականութիւնն է ա) ընդունել, դուրս տալ, պահել գումարները և տոկոսային թղթերը՝ ընդհանուր ժողովի որոշած կարգով:

բ) Կազմակերպել հաշվապահութիւնը, ինչպէս նաև կազմել (§§ 51—53) տարեկան հաշիւները, բալանսը, նախահաշիւն ու գործունէութեան նախագիծը:

գ) Որոշել ընկերութեան համար անհրաժեշտ պաշտօնեաների թիւը, նշանակելով նրանց դբադմուների առարկաներն ու վարձատրութեան չափը:

Այդ պաշտօնեաներին արձակելն էլ վարչութեան իրաւունքն է:

դ) Գնել, ծախել, պահել սպառելու և տնային գործածութեան զանազան առարկաներ, միևնոյն ժամանակ հետեւելով, որ նրանք չաւ յատկութիւն ունենան:

ե) Որոշել պատրաստելիք ապրանքների յատկութիւնը, ինչպէս նաև նրանց ձեռք բերելու ձևը (կանխիկ դրամով կամ կրեդիտով):

զ) Կազմակերպել ընկերութեան ձեռնարկները և կառավարել նրանց:

է) Գտնել միջոցներ սպառման, և տնային գործածութեան առարկաները լաւացնելու և էժանացնելու համար:

ը) Վարձել պահեստատեղեր, ընակարաններ և այլ շինութիւններ, որոնք հարկաւոր կը

լինեն ընկերութեան գործողութիւնների համար:

թ) Ապահովագրել ընկերութեան ունեցւածքը:

ժ) Տալ և ընդունել մուրհակներ և այլ պայմանաժամային պարտաւորութիւններ՝ ընդհանուր ժողովի որոշած սահմաններում:

ժա) Ընկերութեան անունից պայման կապել ապրանքներ ձեռք բերելու վերաբերմամբ:

ժբ) Հաւատարմաթուղթ տալ այն մարդկանց, որոնք վարչութեան որոշմամբ նշանակւում են իբրև ընկերութեան պաշտօնեաներ: Նոյնը և ընդհանուր ժողովի կողմից նշանակւած պաշտօնեաների վերաբերմամբ:

ժգ) Օրինական ակտեր կազմել անշարժ սեփականութիւն ձեռք բերելու կամ ծախելու վերաբերմամբ:

ժդ) Ընդունել ընկերութեան նոր անդամներ և

ժե) Ընկերութեան անդամներին ընդհանուր ժողովի հրաւիրել և արհասարակ կառավարել կարգադրել ընկերութեան վերաբերեալ բոլոր գործերը ընդհանուր ժողովի որոշած սահմաններում:

Վարչութեան գործունէութեան մանրամասն ծրագիրը, նրա իրաւունքների ու պարտականութիւնների սահմանը որոշւում է յատուկ հրա-

հանգով, որ մշակել և փոփոխել կարող է միայն ընդհանուր ժողովը:

§ 43 Վարչութիւնը ծախսեր է կատարում համաձայն ընդհանուր ժողովի հաստատած նախահաշւի:

Ընդհ. ժողովը կարող է որոշել, թէ արտակարգ դէպքերում վարչութիւնը ինչ գումար կարող է ծախսել նախահաշւից դուրս: Իւրաքանչիւր այդպիսի ծախս պէտք է ներկայացնել մօտակայ ընդհանուր ժողովի հայեցողութեանը:

§ 44 Վարչութիւնը առանձնապէս հոգ պէտք է տանի, որպէսզի շրջանառութեան կապիտալը առանց գործադրութեան չըմնայ: Այդ նպատակով, հետեւելու է առևտրին. վարչութեան անդամները կազմում են նկատողութիւններ այն ապրանքների պահանջի մասին, որից չունի ընկերութիւնը և ազատ փողերը գործադրութեան այդպիսի ապրանքներ գնելու համար: Իսկ եթէ ապրանքներ գնելը որևէ պատճառով վաղաժամ կամ ոչ օգտակար համարւի—այդ դէպքում ազատ փողերը պէտք է դարձնել սոկոսային թրդութեք կամ դնել մի որևէ բանկ՝ ընդհանուր ժողովի հայեցողութեամբ:

§ 45 Ընկերութեան խանութներում ապրանքների վաճառքը կատարւում է առանց սակարկութեան, բոլորին միևնոյն գնով: Դրա վրայ պէտք է հսկէ վարչութիւնը: Այդ նպատակով

վարչութիւնը կազմում է գների ցուցակ (պրէյս-կուրանտ), ստորագրում է և կախում է խանութի աչքի ընկնող մի տեղում: Եթէ ապրանքների բազմազանութեան և տեսակների շատութեան պատճառով անյարմար կըլինի գների ցուցակը—այդ դէպքում գները պէտք է նշանակել հէնց ապրանքների վրայ:

§ 46 Ընկերութեան անունից գրագրութիւնները կատարւում է վարչութիւնը՝ նախագահի կամ անդամներից մէկի ստորագրութեամբ:

§ 47 Մուրհակները, հաւատարմագրութեք, պայմանագրերը, ինչպէս նաև բանկերից փող յետ ստանալու գրութիւնները պէտք է ստորագրւած լինեն վարչութեան անդամների գոնէ կէսի կողմից:

Պոստից փող, կապոցներ և փաստաթղթեր ստանալու համար բուլական է վարչութեան մի անդամի ստորագրութիւնը, ընկերութեան կնիքով կնքելով:

§ 48 Վարչութիւնը ժողովի է գումարւում կարիքի համեմատ, բայց յամենայն դէպս ոչ ուշ, քան ամիսը մի անգամ: Ժողովի օրերը նշանակւում են վարչութեան անդամների համաձայնութեամբ: Վարչութեան նիստերին բացի անդամներից կարող են խորհրդակցական ձայնով ներկայ լինել նաև ընկերութեան անդամներից՝ ընդհանուր ժողովի թոյլտւութեամբ: Վարչութեան

նիստերը կայանալ կարող են միայն այն դէպ-
քում, երբ ներկայ են անդամների կէսից աւելի:

Վարչութեան նիստերի մասին կազմուում են
արձանագրութիւններ, որ ստորագրուում են ներ-
կայ ելող անդամների կողմից:

§ 49 Վարչութեան որոշումները տրւում են
ձայների մեծամասնութեամբ, իսկ մեծամասնու-
թիւն չըստացած դէպքում վիճելի հարցը գրւում
է ընդհանուր ժողովի քննութեան են յանձնուում
այն բոլոր հարցերը, որոնց վերաբերմամբ վար-
չութիւնը կամ վերաստուգիչ յանձնաժողովը
կուզենան ընկերութեան անդամների համաձայ-
նութիւնն ստանալ կամ որոնք կանոնադրութեան
և ընդհանուր ժողովի հաստատած հրահանգի հա-
մաձայն վարչութեան իրաւասութիւնից դուրս
են *):

§ 50 Վարչութեան անդամները իրենց պար-
տականութիւնները կատարում են այս կանոնա-
դրութեան մէջ ամփոփւած ընդհանուր օրէնք-
ների ու որոշումների համաձայն: Եթէ նրանք
այնպիսի կարգադրութիւններ անեն, որոնք հակա-
ռակ են օրէնքին, բարձր են իրանց իրաւասութեան

*) Ծանօթ. եթէ անդամներից մէկը, վարչութեան
որոշման հետ համաձայն չը լինելով, կը պահանջէ այդ
մասին յիշել արձանագրութեան մէջ—այդ դէպքում
նա պատասխանատու չէ կայացած որոշման նկատ-
մամբ:

սահմաններից կամ եթէ անգործ լինեն ու խախ-
տեն այս կանոնադրութիւնը և ընդհանուր ժո-
ղովի որոշումները, այդ դէպքում պատասխանա-
տուութեան կենթարկւեն օրէնքի ընդհանուր հի-
մունքներով *):

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՄՆ ՀԱՇԻԵՏԻՈՒԹԻՒՆԸ, ՕԳՈՒՏԻ ԲԱ-
ԺԱՆՈՒՄԸ ԵՒ ԴԻՎԻԴԵՆՏԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ

§ 51 Ընկերութեան գործառնութեան տարին
հաշւում է յունւարի մէկը: Իւրաքանչիւր ան-
ցեալ տարւայ մասին վարչութիւնը կազմում է
մանրամասն հաշիւ, բալանս և ներկայացնում
ընդհանուր ժողովի քննութեանն ու հաստատու-
թեանը **):

§ 52 Հաշիւը պէտք է պարունակէ իր մէջ
հետեւեալ յօդւածների մանրամասնութիւնները.

ա) Շրջանառութեան և պահեստի կապի-
տալների վիճակը:

բ) Հաշիւի ժամանակաշրջանի ընդհանուր
մուտքը և ելքը:

*) Ծանօթ. Ընդհանուր ժողովի որոշմամբ վար-
չութեան անդամներին կարելի է հրաժարեցնել և մին-
չև նրանց ժամանակամիջոցը լրանալը:

**) Ծանօթ. Տարեկան ընդհանուր ժողովից երկու
շաբաթ առաջ ընկերութեան անդամները իրաւունք ու-
նեն նայել վարչութեան բոլոր գրքերը, ծանօթանալ
բոլոր հաշիւների հետ:

դ) Ընկերութեան ծառայողների ուժիկների
և առհասարակ վարչական ծախսերի գումարը:

դ) Ընկերութեան կանխիկ և պահեստում
եղած ապրանքների հաշիւը:

ե) Ընկերութեան պարտքերը զանազան
անձերին և վերջիններէս պարտքերը ընկերու-
թեանը:

զ) Օգուտի և վնասի հաշիւը և

է) Զուտ օգուտի հաշիւը և նրա օրինակա-
ւոր բաժանումը:

§ 53 Հաշիւների ստուգութեան համար
ընդհանուր ժողովը մի տարի առաջ ընտրում է
Վերաստուգիչ Յանձնաժողով՝ երեք կամ աւելի
անդամներից բաղկացած, որոնք ընկերութեան մէջ
ոչ մի վարչական պաշտօն չեն կարող ունենալ: Այդ
Յանձնաժողովը հաւաքւում է ոչ ուշ, քան տա-
րեկան ընդհանուր ժողովից մի ամիս առաջ և
ստուգում է բոլոր գրքերը, փաստաթղթերը, հա-
շիւները, գործավարութեան ձեւերը և, այդ բոլորի-
մասին իր եզրակացութիւնը արձանագրելով,
ներկայացնում է ընդհանուր ժողովին, որը և
տալիս է վերջնական որոշում:

Այդ յանձնաժողովը իրաւունք ունի հարկա-
ւոր համարած դէպքում տեղն ու տեղը ստուգել
ապրանքները, ընկերութեան ունեցւածքը, վե-
րաքննել տարւայ ընթացքում կատարած գործո-

ղութիւնները նրանց օգտակարութեան ու նպա-
տակայարմարութեան տեսակէտից:

Իրա համար վարչութիւնը պէտք է Վերաս-
տուգիչ Յանձնաժողովին բոլոր դիւրութիւնները
տայ: Հետեւալ տարւայ նախահաշիւն ու գոր-
ծունէութեան նախագիծն էլ ներկայացնում է
Վերաստուգիչ Յանձնաժողովին, որը բնեւորվ և
իր եզրակացութիւնը տալով՝ ներկայացնում է
ընդհանուր ժողովին: Բացի այդ բոլորից Վերաս-
տուգիչ Յանձնաժողովը իրաւունք ունի պահան-
ջելու վարչութիւնից, որպէսզի վերջինս արտա-
կարգ ընդհանուր ժողով հրաւիրէ*) (§ 28):

§ 54 Տարեկան հաշիւն ու բալանսը ընդ-
հանուր ժողովի հաստատութիւնից յետոյ, երեք
օրինակ ներկայացնում է ներքին գործերի մի-
նիստրութեան տնտեսական ղեկարարամենտին և
Գանձակի նահանգապետին: Բացի դրանից ընդ-
հանուր ժողովի հայեցողութեամբ հաշիւը կարող
է տպւել և պարբերական մամուլում:

§ 55 Ընդհանուր ժողովի կողմից հաշիւը
հաստատւելուց յետոյ տարեկան զուտ օգուտից
10% յատկացւում է պահեստի դրամադիւի հա-

*) Ծանօթ. Ընկերութեան գործերի վերաստու-
ղութիւնը կարող է կատարւել նաև Գանձակի նահան-
գապետի կարգադրութեամբ, եթէ վերջինս տեղեկու-
թիւն ստանայ, թէ ընկերութեան գործերը անկարգ են
գնում կամ կանոնադրութեան խախտումն կայ:

մար և նոյնքան՝ պայերի համար դիվիդենտ, որ-
պէսզի պայի իւրաքանչիւր բուլլուն տարեկան
10⁰/₀-ից աւելի չընկնի: Օգուտի մնացած գու-
մարից գուրս գալով վարչութեան անդամներին
հասանելիք տոկոսը, եթէ այդպիսին որոշած է
ընդհանուր ժողովի կողմից (§ 41), մնացորդը
պէտք է բաժանել ընկերութեան անդամներին՝
նրանց գնած ապրանքների արժէքի համեմատա-
կան չափով*):

§ 56 Դիվիդենտը տրւում է երեք ամսւայ
ընթացքում ընդհանուր ժողովի կողմից տարե-
կան հաշիւը հաստատելուց յետոյ:

§ 57 Դիվիդենտը, տիրոջ ցանկութեան

*) Ծանօթ. 1 Ընդհանուր ժողովը կարող է օգու-
տի մի մասը յատկացնել ընկերութեան անդամների
համար օգտաւար նպատակներին (§ 1 ծանօթութիւն):

2. Երբ որ պահեստի գումարը հասաւ պայերի
գումարի չափին, դրանից յետոյ ընդհանուր ժողովի
որոշմամբ կարելի է դադարեցնել օգուտից տոկոսներ
յատկացնելը պահեստի գումարի համար: Այդ ձևով
տոկոս յատկացնելը նորից պարտաւիր է դառնում,
երբ պահեստի գումարից մի մասը ծախսւում է:

3. Դիվիդենտը հաշւում է ամբողջ պայերի և
ամբողջ ամիսների համար:

4. Դիվիդենտի կոպէկների կոտորակները յատ-
կացնում են պահեստի գումարի համար:

դէպքում, կարելի է թողնել ընկերութեան կա-
սայում՝ նոր պայեր կազմելու համար *):

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՄԱՄԲ ՎԵՃԵՐԻ
ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ, ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԳՈՐ-
ԾԵՐԻ ՎԵՐԱՑՆՆԵԼԸ

§ 58 Ընկերութեան գործերի վերաբերմամբ
բոլոր վեճերը՝ անդամների միջև, նոցա և վար-
չութեան անդամների միջև, վարչութեան ան-
դամների և ընդհանուր ժողովից ընտրեալ միւս
ծառայողների ու մասնաւոր անձերի միջև վճռու-
մէն կամ ընդհանուր ժողովում, եթէ վիճող երկու
կողմերն էլ կը համաձայնեն կամ կը քննեն ընդ-
հանուր դատաստանական կարգով:

§ 59 Ընկերութիւնը պատասխանատու է
միայն իր սեփական շարժական ու անշարժ կա-
քերով և կապիտալներով:

§ 60 Եթէ հաշիւները փակելուց յետոյ որեւէ
փաստ մնայ, սա պէտք է ծածկել պահեստի գու-
մարից: Եթէ այդ գումարը չը բաւականացնէ,
չըջանառութեան գումարի մէջ գտնւած անդա-
մակցական պայերից: Եթէ այդ ձևով պայերի

*) Ծանօթ. երբ որ ընկերութեան անդամի պա-
յերի թիւը հասաւ ընդհանուր ժողովի որոշած չափին
(§ 14), այդ դէպքում ընկերութեան կասսայում դրա-
նից աւել թողած դիվիդենտի համար տոկոսներ չըպէտք
է վճարել:

արժէքը պակասի, այն անդամները, որոնք ոչ մի լրիւ պայ չունեն, պարտաւորուում են ընդհանուր ժողովի որոշած ժամանակամիջոցում լրացնել իրենց պայերը մինչև նորմալ չափը:

§ 61 Ընկերութեան գոյութեան ժամանակամիջոցը չէ նշանակուում: Եթէ գործերի ընթացքից անհրաժեշտ դառնայ նրա փակումը—այդ դէպքում նրա գործողութիւնները կը դադարեցնեն ընդհանուր ժողովի որոշմամբ՝ երկու միմեանց հետևող նիստերում՝ եթէ մինչև երկրորդ նիստը չեն վերջացել առաջին նիստում յիշատակած փակման պատճառները*):

§ 62 Ընկերութեան գործունէութիւնը դադարեցնելու դէպքում ընդհանուր ժողովը իր միջից ընտրում է լիկվիդացիայի յանձնաժողով՝ երեք հոգուց ոչ պակաս և որոշում է թէ ինչ կարգով պէտք է գործերը վերջացնել: Այդ յանձնաժողովը հրաւիրում են ընկերութեան պարտատէրերին (առանձին հրաւիրագրով կամ յայտարարութեամբ), միջոցներ են ձեռք առնում նրանց բաւարարութիւն տալու համար, վաճառում են ընկերութեան ունեցւածքը, խաղաղ

*) Ծանօթ: Եթէ ընկերութիւնը հիմնադիրների միջոցով իշխանութիւնից թոյլտուութիւն ստանալուց յետոյ մի տարւայ ընթացքում չը սկսէ իր գործողութիւնները—այդ դէպքում նա կը համարւի չը կայացած:

համաձայնութեան են գալիս երրորդ անձնաւորութիւնների հետ-ընդհանուր ժողովի գծած սահմաններում:

Այն գումարները, որ հարկաւոր են պարտատէրերին բաւարարութիւն տալու, ինչպէս նաև վիճելի պահանջները լրացնելու համար—լիկվիդացիայի յանձնաժողովը պահէ դնում պետական բախային՝ հիմնարկութիւններից մէկում: Մինչ այդ չէ կարելի բաւարարութիւն տալ ընկերութեան անդամներին մնացած միջոցների համաձայն: Իր գործողութիւնների մասին լիկվիդացիայի յանձնաժողովը զեկուցանում է ընդհանուր ժողովին նշանակած ժամանակներում և դրանից անկախ լիկվիդացիան վերջացնելուց յետոյ ներկայացնում է ընդհանուր հաշիւ:

§ 63 Երբ լիկվիդացիայի յանձնաժողովի ներկայացրած հաշիւը ընդհանուր ժողովի կողմից հաստատուց (§ 62), դրանից յետոյ ընկերութեան անդամներին վերադարձնում են նրանց պայերը հասանելիք դիվիդենտի և պրեմիայի հետ միասին կամ եղած ֆլասները դուրս գալով (§ 60): Ընկերութեան մնացած կայքը, եթէ այդպիսին մնայ, ընդհանուր ժողովի որոշմամբ և Գանձակի նահանգապետի հաստատութեամբ գործադրւում է ընդհանուր օգտակար նպատակների համար: Եթէ Գանձակի նահանգապետը համաձայն չը լինի—այդ դէպքում հարցը յանձնը-

ւում է ներքին Գործերի Մինիստրի վերջնական
վճռին:

§ 64 Լիկվիդացիան սկսելու մասին վարչու-
թեան բացատրութեամբ և վերջացնելու մասին
լիկվիդացիայի յանձնաժողովի բացատրութեամբ
Գանձակի նահանգապետի միջոցով պէտք է հա-
ղորդել ներքին Գործերի Մինիստրին:

Բացի դրանից պէտք է անհրաժեշտ յայտա-
բարութիւններն անել ի տեղեկութիւն ընկերու-
թեան անդամների և ընկերութեան հետ որևէ
առնչութիւն ունեցող անձերի:

Ընկերութիւնը կարող է փակւել ներքին
Գործոց Մինիստրի կարգադրութեամբ:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԻՐՆԵՐ — Տէր-Միքա-
յէլ Աւագեանց, ատաղձագործ Մուսէս Սարի-
բէգեան Արզումանեանց, կօշկակար Օհաննէս
Արզումանեան Օհանէսեան: Անձամբ ստորագրել
է Չարխէշի քահանայ: Տէր-Միքայէլ Աւագեանց
և Չարխէշի գիւղացիներ Մովսէս Սարաբէգեան
Արզումանեանցի և Օհաննէս Արզումանեան Օհան-
նէսեանցի ստորագրութիւնը հաստատում եմ պաշ-
տօնական կնիքովս և ստորագրութեամբս սեպտ.
15-ին 1913 թւի Դիլիջանում: Տանուէր Դիլի-
ջանի գիւղական հասարակութեան Գրիգոր Սար-
կիսով (կ. տ.)

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԿՈՄՍՏԱՅԻՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
1970 թ. 12
ՀՀԳ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0049896

10141

59

UD

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧНОЕЗНАНИЕ
Академии Наук
СССР

334.5
2-37

Handwritten signature

